

Sygn. akt I Ca 293/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 września 2016 r.

Sąd Okręgowy w Łomży I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Włodzimierz Wójcicki (spr.)
Sędziowie:	SSO Anna Kacprzyk SSO Eugeniusz Dąbrowski
Protokolant:	katarzyna Milewska

po rozpoznaniu w dniu 22 września 2016 r. na rozprawie

sprawy z powództwa J. T.

przeciwko Spółdzielni (...) z siedzibą w W. Mazowieckiem

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego w Wysokiem Mazowieckiem z dnia 13 lipca 2016 r. sygn. akt I C 651/15

I. apelację oddała;

II. zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 2836,28 złotych tytułem kosztów instancji odwoławczej.

Anna Kacprzyk Włodzimierz Wójcicki Eugeniusz Dąbrowski

Sygn. akt I Ca 293/16

UZASADNIENIE

Powódka J. T. wniosła o zasądzenie od pozwanej Spółdzielni (...) w W. Mazowieckiem kwoty 10.312,46 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 9 czerwca 2015 r. do dnia zapłaty z tytułu wypłaty na jej rzecz, jako byłego członka poprzednika prawnego pozwanej (...) Spółdzielni (...) w S. (dalej: OSM w S.), udziałów członkowskich w Spółdzielni. Ponadto wniosła o zasądzenie od pozwanej na jej rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na pozew pozwana Spółdzielnia (...) w W. (...) wniosła o oddalenie powództwa w całości, podnosząc, że dochodzone pozwem roszczenie zostało przez pozwaną spełnione wskutek potrącenia wierzytelności powódki w kwocie 10.312,46 zł z wierzytelnością przysługującą pozwanej w kwocie 34.000 zł z tytułu kary umownej naliczonej na podstawie § 5 umowy pożyczki z dnia 1 października 2009 r. i umowy pożyczki z dnia 25 lutego 2013 r.,

zawartych przez powódkę z poprzednikiem prawnym pozwanej OSM w S.. Ponadto pozwana wniosła o zasądzenie na jej rzecz od powódki kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Sąd Rejonowy w Wysokiem Mazowieckiem wyrokiem z dnia 13 lipca 2016 r. sygn. akt I C 651/15 zasądził od pozwanej Spółdzielni (...) w W. (...) na rzecz powódki J. T. kwotę 10.312,46 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 9 czerwca 2015 r. do dnia zapłaty oraz zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 3.675,19 zł tytułem kosztów procesu.

Zgodnie z ustaleniami Sądu Rejonowego w sprawie bezspornym było, że w dniu 20 sierpnia 2001 r. pomiędzy OSM w S. (kontraktującym) a J. T. (producentem) została zawarta wieloletnia umowa kontraktacji mleka. Na podstawie tej umowy J. T. zobowiązała się dostarczać OSM w S. za wynagrodzeniem mleko wyprodukowane w jej gospodarstwie. Powódka swoje członkostwo w Spółdzielni wypowiedziała pismem z dnia 17 września 2013 r. Pozwana przyznała, że powódka posiadała udziały członkowskie w kwocie 10.312,46 zł, których wypłata stała się wymagalna z dniem 28 lutego 2015 r.

Ponadto Sąd Rejonowy wskazał, że bezsporny w sprawie był fakt, znajdujący potwierdzenie w kserokopii dokumentacji złożonej do akt, że łączyły powódkę z poprzednikiem prawnym pozwanej OSM w S. dwie umowy pożyczki z dnia 1 października 2009 r. i z dnia 25 lutego 2015 r. Na podstawie tych umów powódka otrzymała nieoprocentowane pożyczki z Funduszu Dobrowolnych Świadczeń (...) w S. w wysokości 45.000 zł (I pożyczka) i 40.000 zł (II pożyczka) na realizację przedsięwzięcia inwestycyjnego. W treści obu tych umów w § 5 zawarte zostało postanowienie, zgodnie z którym w przypadku wykorzystania pożyczki niezgodnie z przeznaczeniem, lub zaprzestania dostaw mleka do OSM w S. w okresie 5 lat od daty zakończenia spłaty pożyczki, pożyczkobiorca zobowiązany jest do zapłacenia pożyczkodawcy odszkodowania w wysokości 300 % udzielonej pożyczki. Poza sporem pozostawało, że J. T. zwróciła pożyczki udzielone jej na podstawie dwóch ww. umów we wrześniu i październiku 2013 r. i, że powódka przed upływem 5 lat od zakończenia spłaty pożyczki, w piśmie z dnia 12 września 2013 r. wypowiedziała wieloletnią umowę kontraktacji mleka z dnia 20 sierpnia 2001 r. i we wrześniu 2013 r. zaprzestała dostaw mleka do Spółdzielni.

Sąd Rejonowy ustalił nadto, że stosownie do treści Regulaminu Funduszu Wzajemnej Pomocy (dalej (...)) OSM w S., celem (...) jest popieranie rozwoju hodowli bydła mlecznego, wspieranie inwestycji w gospodarstwach dostawców mleka i łagodzenie skutków wypadków losowych. Zadania wynikające z tego celu Spółdzielnia wykonuje przez udzielanie bezprocentowych pożyczek i bezzwrotnych zapomóg. Uczestnikami (...) są wszyscy dostawcy mleka do OSM w S.. Źródłami (...) są: zwrotne świadczenia dostawców mleka na rzecz (...) w wysokości 1 % wartości dostarczonego mleka, dotychczasowy (...) pochodzący z bezzwrotnych świadczeń dostawców mleka, część nadwyżki bilansowej Spółdzielni przeznaczona na ten cel przez Zebranie Przedstawicieli, odsetki bankowe od środków ulokowanych. Zgodnie z załącznikiem do Regulaminu (...) Zasady udzielania pożyczek z Funduszu Dobrowolnych Świadczeń (...) w S. na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w produkcji mleka”, pożyczki z tego funduszu udzielane są w ramach posiadanych środków i są spłacane w 30 nieoprocentowanych ratach miesięcznych. W pkt 7 tego załącznika przewidziano, że w przypadku wykorzystania pożyczki niezgodnie z przeznaczeniem, lub zaprzestania dostaw mleka do OSM w S. w okresie 5 lat od uzyskania pożyczki, pożyczkobiorca zobowiązany jest do zapłacenia odszkodowania w wysokości 300 % udzielonej pożyczki w terminie 7 dni od stwierdzenia niewłaściwego przeznaczenia pożyczki lub zaprzestania dostaw. Nie dotyczy to sytuacji, gdy pożyczkobiorca zaprzestał produkcji mleka.

Z dniem 28 lutego 2014 r. doszło do połączenia spółdzielni i na rzecz spółdzielni przejmującej - Spółdzielni (...) w W. (...) przeszedł majątek spółdzielni przejętej - OSM w S..

W piśmie z dnia 9 grudnia 2014 r. J. T. wezwała Spółdzielnię (...) w W. Mazowieckiem Oddział w S. do zapłaty na jej rzecz wartości udziałów w terminie 7 dni od doręczenia wezwania.

W piśmie z dnia 23 lutego 2015 r. skierowanym przez Spółdzielnię (...) w W. Mazowieckiem do J. T. wezwano powódkę do zapłaty w terminie 7 dni kwoty 255.000 zł (45.000 zł + 40.000 zł x 300 %) z tytułu kar umownych naliczonych

na podstawie umowy pożyczki z dnia 1 października 2009 r. i umowy pożyczki z dnia 25 lutego 2013 r., wskazując, że powódka wypowiedziała umowę kontraktacji oraz zaprzestała dostarczania mleka do Spółdzielni.

W piśmie z dnia 27 maja 2015 r. J. T. ponownie wezwała Spółdzielnię (...) w W. (...) Oddział w S. do zapłaty na jej rzecz wartości jej udziałów członkowskich w terminie 7 dni od otrzymania wezwania. Wobec tego, że powyższe wezwanie okazało się bezskuteczne, w dniu 17 lipca 2015 r. powódka wytoczyła przed Sądem niniejsze powództwo.

W dniu 31 sierpnia 2015 r. został złożony w Sądzie Rejonowym w Lesku przez Spółdzielnię (...) w W. (...) wniosek o zawiązanie do próby ugodowej solidarnie J. T. i poręczycieli pożyczek udzielonych przez poprzednika prawnego Spółdzielni w sprawie zapłaty kwoty 34.000 zł z tytułu kar umownych wynikających z umowy pożyczki z dnia 1 października 2009 r. oraz umowy pożyczki z dnia 25 lutego 2013 r., zawartych między J. T. a poprzednikiem prawnym Spółdzielni. W uzasadnieniu tego wniosku powołano się na regulację dotyczącą kary umownej zawartą w art. 483 § 1 k.c. i art. 484 § 1 k.c. oraz wskazano, że J. T. zobowiązana jest do zapłaty na rzecz Spółdzielni (...) w W.(...) kary umownej w wysokości 300 % otrzymanych kwot z tytułu ww. umów pożyczek, co daje kwotę 255.000 zł. Jednakże, z uwagi na dobrą wolę Spółdzielni, uwzględniając ciężką sytuację ekonomiczną rolników, Spółdzielnia postanowiła dochodzić kar umownych równych 40 % kwot udzielonych pożyczek, co daje w niniejszej sprawie kwotę 34.000 zł. W sprawie Sądu Rejonowego w Lesku o sygn. akt I Co 445/15 wszczętej na skutek powyższego wniosku nie doszło do zawarcia ugody.

W piśmie z dnia 21 września 2015 r. skierowanym przez Spółdzielnię (...) w W. Mazowieckiem do J. T., złożone zostało oświadczenie o potrąceniu wierzytelności z tytułu kary umownej naliczonej na podstawie § 5 umowy pożyczki z dnia 1 października 2009 r., która przysługuje na rzecz Spółdzielni (...) w W. Mazowieckiem w kwocie 34.000 zł z wierzytelnością przysługującą J. T. z tytułu zwrotu udziałów członkowskich w OSM w S. w kwocie 10.312,46 zł.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał powództwo za zasadne. Wskazał, że okoliczności dotyczące istnienia i wysokości wierzytelności z tytułu wypłaty udziałów członkowskich były bezsporne. Na uwzględnienie, zdaniem Sądu Rejonowego, nie zasługiwał zarzut potrącenia zgłoszony przez stronę pozwaną.

Sąd Rejonowy wskazał, że pozwana konsekwentnie wskazywała w niniejszej sprawie, jak i w sprawie z jej wniosku o zawiązanie do próby ugodowej toczącej się w Sądzie Rejonowym w Lesku pod sygn. akt I Co 445/15, że powyższy zapis § 5 umów pożyczek z dnia 1 października 2009 r. i z dnia 25 lutego 2013 r. dotyczy kar umownych (a nie odszkodowania), powołując się na regulację zawartą w art. 483 § 1 k.c. i art. 484 § 1 k.c. Sąd Rejonowy podał, że zgodnie z ugruntowanym w doktrynie i judykaturze poglądem niedopuszczalne jest zastrzeżenie kary umownej w zakresie zobowiązań pieniężnych sensu stricto, jak i zobowiązań pieniężnych w szerokim znaczeniu (zob. uchwała 7 sędziów SN z dnia 6 listopada 2003 r., III CZP 61/03 – odmienne stanowisko zawarte w wyroku SN z dnia 28 stycznia 1994 r., I CO 39/93, niepubl. uznać należy za odosobnione, kom. do art. 483 [w:] A. Rzetecka-Gil, „Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania-część ogólna”, LEX 2011). Reguła ta nie może zostać zmieniona wolą stron. Kategoryczne brzmienie art. 483 § 1 k.c. nie pozostawia wątpliwości, że przepis ten w odnośnym zakresie ma charakter iuris cogentis, co oznacza niedopuszczalność zastrzeżenia kary umownej co do zobowiązania pieniężnego (zob. wyrok SN z dnia 21 sierpnia 2008 r., IV CSK 202/08, LEX nr 466003). Ponadto zwrócił uwagę, że Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 28 lipca 2005 r., I ACa 368/05 stwierdził, że zastrzeżenie kary umownej w przypadku zobowiązań pieniężnych jest co do zasady nieważne (OSAB 2005, nr 3, poz. 3). Również Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 sierpnia 2005 r., V CK 90/05 (LEX nr 393104) wskazał, że zastrzeżenie kary umownej w zakresie zobowiązań pieniężnych jest niedopuszczalne, pozostaje, bowiem w wyraźnej sprzeczności z art. 483 § 1 k.c., zatem tego rodzaju postanowienie umowne jest z mocy art. 58 § 1 k.c. bezwzględnie nieważne. Odnośnie kwestii kwalifikowania zobowiązania niepieniężnego w rozumieniu art. 483 § 1 k.c. Sąd Rejonowy podniósł, że bierze się pod uwagę charakter prawny tych zobowiązań, które należą do essentialia negotii, a nie obowiązki pochodne, dodatkowe (zob. wyrok SN z dnia 19 grudnia 2000 r., V CKN 171/00, LEX nr 52662). Ponadto wskazał, że w judykaturze stwierdzono, że granice dopuszczalnego kształtowania obowiązku zapłaty kary umownej wyznaczają - poza art. 483 k.c. - także przepisy o charakterze imperatywnym, a ocena skuteczności postanowienia umownego kreującego obowiązek zapłaty kary umownej podlega kontroli w kontekście

ograniczeń swobody umów (art. 353¹ k.c.), obejścia prawa, jak też ewentualnej sprzeczności z zasadami współzycia społecznego (art. 58 § 1 i 2 k.c.) (zob. wyrok SN z dnia 11 stycznia 2008 r., V CSK 362/07, LEX nr 515710).

Uwzględniając przytoczone wyżej zapatrywania prawne, Sąd Rejonowy uznał, że postanowienia zawarte w § 5 umów pożyczek z dnia 1 października 2009 r. i z dnia 25 lutego 2015 r. wiążących powódkę z poprzednikiem prawnym pozwanej, przewidujące obowiązek zapłaty kar umownych przez powódkę, w sytuacji gdy jej zobowiązanie – zwrot pożyczki (essentialia negotii) było zobowiązaniem pieniężnym, są nieważne, bowiem pozostają w sprzeczności nie tylko z art. 483 § 1 k.c., ale również z zasadami współzycia społecznego (art. 58 k.c.). Podniósł, że pozwana w niniejszej sprawie wskazywała na ściśle powiązanie swojego roszczenia z umową pożyczki, a nie z umową kontraktacji mleka z dnia 20 sierpnia 2001 r. zawartą pomiędzy jej poprzednikiem prawnym a powódką, w której nie zastrzeżono kar umownych na wypadek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania przez którąkolwiek ze stron. Jednocześnie pozwana, która w niniejszej sprawie powoływała się w sposób ogólnikowy na poniesienie przez Spółdzielnię skutków wypowiedzenia umowy kontraktacji strat, nie uzyskanych korzyści w związku ze zmniejszeniem przerobu mleka, a także kosztów udzielonych bezprocentowych pożyczek, nie wykazała wysokości szkody i pozostałych przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej (art. 471 k.c.). Z twierdzeń strony pozwanej wynika, że Spółdzielnia chciała niejako zrekompensować sobie brak zastrzeżenia w umowie kontraktacji mleka kary umownej poprzez zastrzeżenie takich kar w umowach pożyczek, co należy ocenić jako sprzeczne z obowiązującymi przepisami prawa. Ponadto Sąd Rejonowy uznał, że zastrzeżenie kar umownych jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego, przede wszystkim z uwagi na to, że kary te zostały zastrzeżone na poziomie aż 300 % udzielonych pożyczek, a pożyczki udzielane były ze środków funduszu, pochodzących w szczególności ze zwrotnych świadczeń dostawców mleka (w tym także powódki, która od 1994 r. była członkiem Spółdzielni) w wysokości 1 % wartości dostarczonego mleka. Dodatkowo w przypadku powódki pożyczki zostały w całości przez nią spłacone w określonych terminach.

Mając na uwadze powyższe, wobec uznania postanowień ww. umów pożyczek dotyczących zapłaty kar umownych za nieważne oraz nie wykazania przez pozwaną, reprezentowaną w niniejszej sprawie przez profesjonalnego pełnomocnika, wbrew spoczywającemu na niej ciężarowi dowodu (art. 6 k.c.), by powódka wyrządziła jej szkodę i by przysługiwała jej wierzytelność wobec powódki, nadająca się do potrącenia z wierzytelności powódki, Sąd Rejonowy uwzględnił powództwo w całości i zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 10.312,46 zł.

Odnosnie odsetek Sąd Rejonowy wyjaśnił, że w dniu 1 czerwca 2016 r. pozwana otrzymała wezwanie do zapłaty skierowane do niej przez powódkę w piśmie z dnia 27 maja 2015 r., w którym określony został termin zapłaty wartości udziałów członkowskich - 7 dni od otrzymania wezwania. Stąd też, uwzględniając stanowisko zawarte w pozwie i sprecyzowane na rozprawie, Sąd Rejonowy zasądził od pozwanej na rzecz powódki żądaną w pozwie kwotę wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia następnego po upływie powyższego terminu, tj. od 9 czerwca 2015 r. do dnia zapłaty.

O kosztach procesu z uwagi na wynik sprawy (przegraną pozwanej) Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2013.461 j.t. ze zm.).

Apelację od powyższego wyroku wniósł pełnomocnik pozwanej Spółdzielni (...) w W. (...). Wyrok zaskarżył w całości, zarzucając mu:

1. naruszenie przepisów postępowania mający istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 §1 i 2 w zw. z art. 328 §2 k.p.c. poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę materiału dowodowego polegającą na:

a) błędnym ustaleniu, iż postanowienie zawarte w §5 umowy pożyczki z dnia 1.10.2009 r. i z dnia 25 lutego 2013 r., dotyczące zapłaty kar umownych jest zastrzeżone na wypadek świadczenia pieniężnego, kiedy przewidziane zdarzenie w postaci zaprzestania dostaw mleka do (...) Spółdzielni (...) w S. w okresie 5 lat od daty zakończenia spłaty pożyczki stanowi zobowiązanie o charakterze typowo niepieniężnym;

b) błędnej ocenie twierdzeń pozwanej oraz zeznań świadka A. J., iż Spółdzielnia chciała niejako zrekompensować sobie brak zastrzeżenia w umowie kontraktacji mleka kary umownej poprzez zastrzeżenie takich kar w umowach pożyczek, kiedy z twierdzeń pozwanej oraz zeznań ww. świadka wynika, iż powodem zastrzeżenia przedmiotowych kar umownych w umowach pożyczek był fakt, iż pożyczki były nieoprocentowane, nie pobierano opłat administracyjnych za ich udzielenie czy obsługę, a celem zastrzeżenia kar umownych była chęć zagwarantowania, że pożyczka zostanie udzielona zgodnie z jej przeznaczeniem, a producent rolny zapewni ciągłość dostaw mleka do Spółdzielni, rekompensując tym samym straty związane z udzieloną pożyczką oraz kosztami administracyjnymi z nią związanymi, jak równie zabezpieczając sobie ciągłość dostaw mleka;

c) błędnej ocenie prawnej essentialia negotii ww. umów z dnia 1.10.2009 r. i z dnia 25 lutego 2013 r., polegającej na przyjęciu, iż umowy zawierały jedynie essentialia negotii umowy pożyczki z art. 720 i następnych k.c., które zawierają zobowiązania jedynie o charakterze pieniężnym, skoro w istocie zapis §5 przedmiotowych umów zawierały zobowiązania o charakterze niepieniężnym, co czyni przedmiotowe umowy umowami mieszanymi, zawierającymi elementy umowy pożyczki oraz elementy umowy kontraktacji określonej w art. 613 i następnych k.c.;

d) mylnej ocenie, iż pozwana nie wykazała, iż powódka poprzez nienależyte wykonanie zobowiązania w postaci braku dostarczania do Spółdzielni mleka w okresie 5 lat od udzielania pożyczek, nie wykazała szkody co do zasady, skoro powódka nie kwestionowała samego faktu zaistnienia szkody co do zasady, a jedynie kwestionowała wykazanie szkody co do wysokości, natomiast zeznania A. J., twierdzenia pozwanej, oraz doświadczenie życiowe wskazują, iż brak dostaw mleka do Spółdzielni (...) spowoduje powstanie braku surowca potrzebnego do wytworzenia produktów mlecznych, a tym samym szkodę materialną w majątku Spółdzielni;

2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.

a) art. 483 §1 w zw. z art. 484 §1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię, polegającego na przyjęciu, iż pozwana ma obowiązek wykazania wysokości szkody, skoro zastrzeżona kara umowna należy się wierzycielowi w zastrzeżonej na ten wypadek wysokości bez względu na wysokość poniesionej szkody, w związku z czym obowiązek wykazania szkody co do wysokości na stronie uprawnionej nie spoczywa;

b) art. 58 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie, polegające na przyjęciu, iż zastrzeżenie w umowie, na podstawie której jedna ze stron dostaje nieoprocentowaną pożyczkę, nie ponosząc żadnych kosztów związanych z jej zawarciem czy administrowaniem, dotyczące zastrzeżenia kary umownej za zaprzestania dostaw mleka do (...) Spółdzielni (...) w S. w okresie 5 lat od daty zakończenia spłaty, jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego, przez co zastrzeżenie te jest nieważne.

Wskazując na powyższe wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów procesu za pierwszą instancję i drugą instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pełnomocnik powódki w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego za II instancję według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja była bezzasadna.

Postawiony w apelacji zarzut błędu w ustaleniach faktycznych i braku wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów, tj. art. 233 § 1 k.p.c. nie jest trafny. Podniesione w uzasadnieniu apelacji argumenty w istocie kwestionują jedynie ustalenia Sądu Rejonowego i przeprowadzoną przez niego ocenę materiału dowodowego w zakresie ważności postanowień umów pożyczki nakładających na powódkę obowiązek zapłaty na rzecz pozwanej kary umownej, a co za tym idzie podważają ustalenia

Sądu Rejonowego i jego oceną prawną co do zgłoszonego przez pozwaną zarzutu potrącenia. Skarżący nie kwestionuje natomiast ustaleń poczynionych w zakresie podstawy faktycznej i prawnej oraz wysokości kwoty objętej pozwem. Sąd Okręgowy podziela jednak wszystkie ustalenia Sądu Rejonowego, przyjmuje je jako własne i czyni integralną częścią poniższych rozważań.

Przepis art. 233 § 1 k.p.c. wyraża zasadę oceny dowodów, zgodnie z którą wiarygodność i moc dowodów sąd ocenia według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Przy uwzględnieniu treści art. 328 § 2 k.p.c., którego naruszenie przez Sąd Rejonowy również zarzuca apelacja, nakłada na sąd orzekający obowiązek: po pierwsze - wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału, po drugie - uwzględnienia wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu, po trzecie - skonkretyzowania okoliczności towarzyszących przeprowadzeniu poszczególnych dowodów mających znaczenie dla oceny ich mocy i wiarygodności, po czwarte - wskazania jednoznacznego kryterium oraz argumentacji pozwalającej - wyższej instancji i skarżącemu - na weryfikację dokonanej oceny w przedmiocie uznania dowodu za wiarygodny bądź też jego zdyskwalifikowanie, po piąte - przytoczenia w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia dowodów, na których sąd się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności (por. uzasadnienie do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2000 r., III CKN 1197/99, LEX nr 529741 i in.).

Wbrew odmiennemu stanowisku skarżącego Sąd Rejonowy prawidłowo wypełnił ciążące na nim obowiązki procesowe, nie uchybiając zasadzie wynikającej z art. 233 § 1 k.p.c., ani z art. 328 § 2 k.p.c. Przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, a następnie poddał jego wyniki logicznej i zgodnej z zasadami doświadczenia ocenie. Treść uzasadnienia orzeczenia Sądu Rejonowego umożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia.

Wbrew twierdzeniom skarżącego umowy pożyczek z dnia 1 października 2009 r. i z dnia 25 lutego 2013 r. zawierały jedynie essentialia negotii umowy pożyczki. W obu umowach po stronie pożyczkodawcy przewidziano obowiązek udzielenia pożyczki z Funduszu Dobrowolnych Świadczeń (...) w S., wydania kwoty pożyczki z chwilą podpisania umowy, zaś po stronie pożyczkobiorcy obowiązek zwrotu pożyczki w określonym terminie i ratach. Natomiast zobowiązanie pozwanej, na które powołuje się skarżący przewidziane w § 5 umów pożyczek w postaci obowiązku dostaw do Spółdzielni (...) w okresie 5 lat od dnia zakończenia spłaty pożyczek, można było co najwyżej uznać za postanowienie dodatkowe umowy pożyczki i mimo, że zawierało ono zobowiązanie o charakterze niepieniężnym nie pozwalało na zastrzeżenie w umowie w ważny sposób kary umownej. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 grudnia 2000 r. (sygn. akt V CKN 171/00, Lex nr 52662), przy zastosowaniu art. 483 § 1 k.c. bierze się pod uwagę charakter prawny tych zobowiązań (pieniężne, niepieniężne), które należą do essentialia negotii, a nie obowiązki pochodne (dodatkowe) nie mające charakteru dominującego, a przez to nie wpływające na charakter zobowiązania strony. Tym samym to właśnie obowiązki, które można określić mianem podstawowych, decydują o charakterze zobowiązania strony i przesądzają, czy jest to zobowiązanie pieniężne, czy też nie. Obowiązki dodatkowe, jako niemające podstawowego znaczenia dla zobowiązania stron, tj. nie wpływające na istnienie samego zobowiązania, nie wpływają na jego charakter. W przedmiotowej sprawie, wskazana wyżej treść obu umów co do głównych obowiązków stron, pozwala jednoznacznie stwierdzić, że zobowiązania stron niewątpliwie były zobowiązaniami stricte pieniężnymi. Dlatego Sąd Rejonowy trafnie stwierdził, że postanowienia zawarte w § 5 umowy pożyczki z dnia 1 października 2009 r. i 25 lutego 2013 r. dotyczące zapłaty kar umownych zostały zastrzeżone na wypadek świadczenia pieniężnego.

Zastrzeżenia kar umownych w sytuacji, o której mowa Sąd Rejonowy prawidłowo uznał za niedopuszczalne i jako takie w świetle art. 58 k.c. nieważne. Sąd Okręgowy podziela dokonaną przez Sąd pierwszej instancji ocenę prawną oraz wskazane na jej poparcie orzecznictwo, co czyni zbędnym jej powtarzanie.

Umowne odszkodowanie zastrzeżone w § 5 umów pożyczek nie stanowiło zatem kary umownej. W tej sytuacji podstawą prawną jego dochodzenia mógł stanowić art. 471 k.c., który obejmuje w sobie odpowiedzialność odszkodowawczą, której źródłem jest niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania wskutek okoliczności obciążających dłużnika. Jednak, jak słusznie wskazał Sąd Rejonowy, w tej sytuacji wierzyciela obciąża obowiązek

wykazania wysokości szkody, któremu to obowiązki pozwana reprezentowana przez fachowego pełnomocnika nie sprostала nie wykazując w tym kierunku żadnej inicjatywy dowodowej. Zgodnie z art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Dlatego na pozwanej podnoszącej zarzut potrącenia, ciążył obowiązek wykazania wysokości szkody, którą poniosła na skutek zaprzestania przez powódkę dostarczania mleka przed upływem 5 lat od dnia spłaty pożyczki ze wskazaniem sposobu jej wyliczenia. W apelacji pozwana zdaje się podnosić, że dostawy mleka przez powódkę miały rekompensować Spółdzielni poniesione przez nią koszty administracyjne związane z zawarciem umowy pożyczki i jej obsługą. Nie wykazała jednak ich wysokości. Sąd Okręgowy przypomina, że roszczenie, aby mogło zostać uwzględnione musi być udowodnione co do zasady jak i co do wysokości. Natomiast w zakresie wysokości szkody na pozwanej ciążył obowiązek wskazania sposobu jej wyliczenia. Wysokość szkody, gdy jest przez drugą stronę kwestionowana, nie może opierać się na abstrakcyjnej kwocie a za taką, w świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, należało uznać kwotę podaną przez pozwaną. Zarzuty apelacji również powołują się na istnienie szkody co do zasady, lecz nawet samo wykazanie, że szkoda zaistniała, nie jest wystarczającą przesłanką do uzyskania rozstrzygnięcia uwzględniającego ten fakt.

Bezzasadne były także zarzuty naruszenia prawa materialnego. W sprawie nie doszło do naruszenia art. 483 § 1 k.c. w zw. z art. 484 § 1 k.c. Słusznie skarżący podnosi, że kara umowna należy się wierzycielowi w zastrzeżonej na ten wypadek wysokości bez względu na wysokość poniesionej szkody, jednak Sąd Rejonowy prawidłowo przyjął, co już wyżej zostało wskazane, że przedmiotowe zapisy w umowach pożyczek, jako kary umowne były nieważne. Dlatego na pozwanej ciążył obowiązek wykazania wysokości szkody na podstawie art. 471 k.c.

Sąd Rejonowy nie dopuścił się także obrazy art. 58 § 2 k.c. Sąd Rejonowy prawidłowo dostrzegł, że nawet traktując przedmiotowy zapis jako zastrzeżenie kary umownej, należałoby go uznać za nieważny w świetle zasad współzycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Stanowisko swoje Sąd Rejonowy poparł celną argumentacją dotyczącą wysokości kary umownej na poziomie 300% udzielonych pożyczek oraz dotyczącą źródła pochodzenia środków pieniężnych na ich pokrycie. Skoro nałożenie na powódkę obowiązku dostaw mleka w okresie 5 lat od daty zakończenia spłaty pożyczki miało rekompensować koszty związane z ich zawarciem i administrowaniem, to zastrzeżenie kary w wysokości 300% kwoty pożyczki należało uznać za rażąco wygórowane i całkowicie oderwane od szkody którą miała pokryć. Tym bardziej, że pożyczki udzielane były ze środków funduszu, pochodzących w szczególności ze zwrotnych świadczeń dostawców mleka (w tym także powódki, która od 1994 r. była członkiem Spółdzielni) w wysokości 1 % wartości dostarczonego mleka. Dlatego zapisy w umowach pożyczek, jako kary umowne były nieważne także z uwagi na zasady współzycia społecznego, co oznacza że pozwana w sprawie mogłaby podniesiony zarzut potrącenia uzasadniać w świetle art. 471 k.c.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na zasadzie art. 385 k.p.c. apelację oddalił.

O kosztach postępowania za drugą instancję Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. Na koszty zasądzone od pozwanej na rzecz powódki składały się koszty zastępstwa prawnego w kwocie 2.400 zł ustalone w oparciu o § 2 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800) oraz koszty dojazdu pełnomocnika powódki do Sądu na jedną rozprawę w wysokości 436,28 zł (532 km x 0,8358 zł).